

torateloheim.org

נספח 7ב: ספר הכריתות — אמיתות ומיתוסים

דף זה הוא חלק מהסדרה על הנישואין שה' מקבל וממשיך ברצף הבא:

1. נספח 7א: בתולות, אלמנות וגרושות: הנישואין שה' מקבל
2. נספח 7ב: ספר הכריתות — אמיתות ומיתוסים (דף נוכחי).
3. נספח 7ג: מרקוס 10:11-12 והשוויון המדומה בניאוף
4. נספח 7ד: שאלות ותשובות — בתולות, אלמנות וגרושות

המונח "ספר כריתות" המוזכר בכתובים מובן לעיתים קרובות בטעות כהסמכה אלוהית לפרק נישואין ולאפשר איחודים חדשים. מאמר זה מבהיר את המשמעות האמיתית של [סֵפֶר כְּרִיתוּת (sefer keritut)] בדברים 24:1-4 ושל [βιβλίον ἀποστασίου (biblîon apostasíou)] במתי 5:31, ודוחה את ההוראות השקריות המרמזות שהאישה המשולחת חופשיה להינשא שוב. על בסיס הכתובים אנו מראים שמעשה זה, שמשה סבל אותו בגלל קשיות לב האדם, מעולם לא היה מצווה מאת אלוהים. ניתוח זה מדגיש שעל פי אלוהים הנישואין הם איחוד רוחני המחבר את האישה לבעלה עד מותו, ו"ספר הכריתות" אינו מפרק קשר זה, אלא משאיר את האישה קשורה כל עוד הוא חי.

שאלה: מהו ספר הכריתות המוזכר בכתובים?

תשובה: יש להבהיר, שבניגוד למה שרוב המנהיגים היהודים והנוצרים מלמדים, אין שום הוראה אלוהית על "ספר כריתות" שכזה — ועל אחת כמה וכמה שאין מדובר בכך שהאישה המקבלת אותו חופשיה להיכנס לנישואין חדשים.

משה מזכיר את "ספר הכריתות" רק כחלק מדוגמה בדברים 24:1-4, במטרה להוביל אל המצווה האמיתית הכלולה בקטע: האיסור על הבעל הראשון לשוב לשכב עם גרושתו אם שכבה עם איש אחר (ראו ירמיהו 3:1). אגב, הבעל הראשון אפילו יכול היה לקחת אותה חזרה — אך כבר לא היה יכול לקיים איתה יחסים, כפי שאנו רואים במקרה של דוד והפילגשים שחוללו בידי אבשלום (שמואל ב' 20:3).

ההוכחה המרכזית לכך שמשה רק מביא תרחיש להמחשה היא החזרה על מילת התנאי כִּי במקטע: **כִּי יִקַּח** איש אישה... **כִּי** מצא בה ערות דבר [עֶרְוָה, **ervah**, "ערווה"]... **כִּי** ימות הבעל השני... משה בונה תרחיש אפשרי כאמצעי רטורי.

ישוע הבהיר שמשה **לא** **אסר** גירושין, אך אין פירוש הדבר שהקטע הוא הסמכה רשמית. למעשה, אין שום פסוק שבו משה **מאשר** גירושין. הוא רק נקט עמדה פסיבית לנוכח קשיות לב העם — עם שיצא אז מכארבע מאות שנות עבדות.

הבנה שגויה זו של דברים 24 היא עתיקה מאוד. בימי ישוע גם **הלל הזקן** ותלמידיו הוציאו מהקטע דבר שאינו כתוב בו: הרעיון שגבר יכול לשלוח את אשתו לכל סיבה שהיא. (מה עניין "ערווה" עֶרְוָה ל"כל סיבה"?)

ישוע אז תיקן טעויות אלו:

1. הוא הדגיש ש**πορνεία** (*porneía*) — דבר מגונה) היא הסיבה היחידה המתקבלת.
2. הוא הבהיר שמשה רק סבל את מה שעשו לנשים בגלל קשיות לב האנשים בישראל.
3. בדרשת ההר, כשהזכיר את "ספר הכריתות" וסיים בביטוי "ואני אומר לכם", ישוע אסר את השימוש בכלי משפטי זה להפרדת נפשות (**מתי 5:31-32**).

הערה: המילה היוונית **πορνεία** (*porneía*) מקבילה לעברית **עֶרְוָה** (*ervah*). בעברית פירושה "ערווה", וביוונית הורחב המשמעות ל"דבר מגונה". *Porneía* אינה כוללת ניאוף [**μοιχεία** (*moicheía*)] משום שבימי המקרא העונש על כך היה מוות. **במתי 5:32** השתמש ישוע בשתי המילים באותו משפט, והראה שהן שני דברים שונים.

חשוב להדגיש שאם משה לא לימד דבר על גירושין, הרי זה מפני שאלוהים לא ציווה עליו לעשות כן — שהרי משה היה נאמן ודיבר רק מה ששמע מאלוהים.

הביטוי **ספר כריתות**, שמשמעותו המילולית "ספר הפרדה" או "תעודת גירושין", מופיע בתורה כולה רק פעם אחת — בדיוק **בדברים 24:1-4**. במילים אחרות, בשום מקום לא לימד משה שגברים צריכים להשתמש בתעודה זו כדי לשלח את נשותיהם. הדבר מצביע על כך שזו הייתה **פרקטיקה קיימת מראש**, שנשארה מן התקופה של השבי במצרים. משה רק הזכיר דבר שכבר היה נעשה, אך לא ציווה עליו כמצווה אלוהית. כדאי לזכור שמשה עצמו, כארבעים שנה קודם לכן, חי במצרים וודאי הכיר כלי משפטי כזה.

מחוץ לתורה, גם בתנ"ך מופיע הביטוי **ספר כריתות** רק פעמיים — בשני מקרים מטפוריים, המתייחסים לקשר בין אלוהים לישראל (**ירמיהו 3:8** ו**ישעיהו 50:1**).

בשני השימושים הסמליים הללו אין כל רמז לכך שכאשר אלוהים נתן "ספר כריתות" לישראל, האומה הייתה חופשית להידבק באלים אחרים. להיפך, הבגידה הרוחנית נידונה לאורך כל הטקסט. במילים אחרות, **אפילו באופן סמלי אין "ספר הכריתות" מאפשר לאישה איחוד חדש**.

גם ישוע מעולם לא הכיר בתעודה זו כדבר המוסמך מאלוהים כדי להכשיר הפרדה בין נפשות. שתי הפעמים שהיא מופיעה בבשורות הן במתי — ופעם אחת במקביל במרקוס (**מרקוס 10:4**):

1. **מתי 8-19:7**: הפרושים מזכירים אותה, וישוע משיב שמשה רק התיר (**epétrepse**) את השימוש בתעודה בגלל קשיות לבבם — כלומר, לא הייתה זו מצוות אלוהים.
2. **מתי 32-5:31**, בדרשת ההר, שם אמר ישוע:

"נאמר: כל המשלח את אשתו ייתן לה ספר כריתות. ואני אומר לכם: כל המשלח את אשתו, מלבד על דבר **porneía**, גורם לה לנאוף; וכל הנושא גרושה **נואף**".

לכן, "ספר הכריתות" הזה מעולם לא היה הסמכה אלוהית, אלא רק דבר שמשה סבל לנוכח קשיות לב העם. אין בכתובים שום תמיכה לרעיון שעל ידי קבלת התעודה האישה משתחררת מבחינה רוחנית וחופשיה להתאחד עם גבר אחר. רעיון זה חסר כל בסיס בדבר ה' והוא מיתוס. ההוראה הברורה והישירה של ישוע מאשרת אמת זו.